

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารพาณิชย์ถือได้ว่าเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน โดยหน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์คือการระดมเงินออมและให้บริการสินเชื่อสำหรับทุกภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการขยายตัวของการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ บทบาทดังกล่าวของธนาคารพาณิชย์ของไทยมีความเด่นชัดขึ้นอย่างมากตั้งแต่หลังจากเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่ส่งผลให้ทั้งภาคการผลิต ธุรกิจ และบริการได้รับผลกระทบ ต่อมาการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐได้ส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้ผู้ประกอบการนำเงินไปลงทุน ส่งผลให้แนวโน้มการให้สินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจของธนาคารพาณิชย์ในประเทศเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

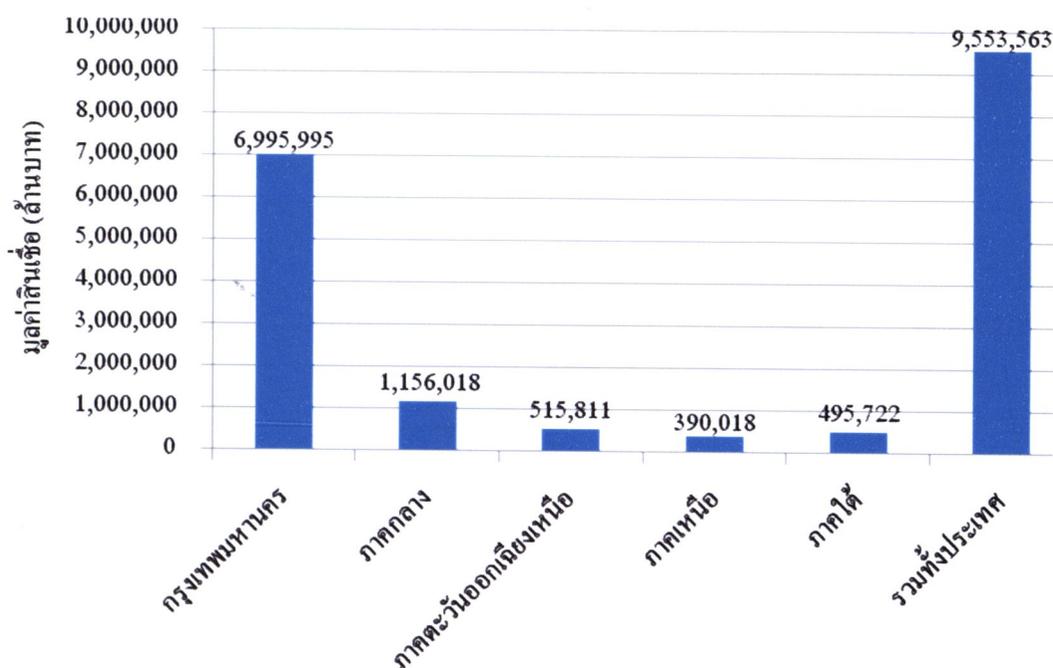
ทิศทางและกระแสการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้การขยายตัวของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2555 พบว่า ธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 4,729 สาขา ในปี 2549 เป็น 6,201 สาขา ในปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.74 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของสาขาของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รองลงมาเพิ่มขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในขณะที่ภาคเหนือมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์น้อยที่สุด (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 สรุปจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

ปี	กรุงเทพ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวม
2549	1,571	1,459	560	587	552	4,729
2550	1,687	1,591	603	629	598	5,108
2551	1,823	1,714	642	658	655	5,492
2552	1,945	1,832	671	675	683	5,806
2553	2,009	1,872	707	688	700	5,976
2554	2,077	1,937	742	714	731	6,201

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

จากข้อมูลในตารางที่ 1.1 เป็นข้อบ่งชี้เบื้องต้นที่ส่งผลต่อการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือที่มีจำนวนสาขาน้อยกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศด้วยเช่นกัน ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจำนวนการให้สินเชื่อรวมทั้งประเทศในเดือนตุลาคม 2555 นั้นมีมูลค่ารวมสูงถึง 9.55 ล้านล้านบาท (ภาพที่ 1) โดยการกระจายสินเชื่อไปยังกรุงเทพมหานครมากที่สุดสูงถึง 6.99 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 73.23 ของมูลค่าสินเชื่อรวมของธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศ รองลงมา มีการกระจายสินเชื่อไปยังจังหวัดในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ในสัดส่วนร้อยละ 12.10, 5.40, 5.19 และร้อยละ 4.08 ตามลำดับ

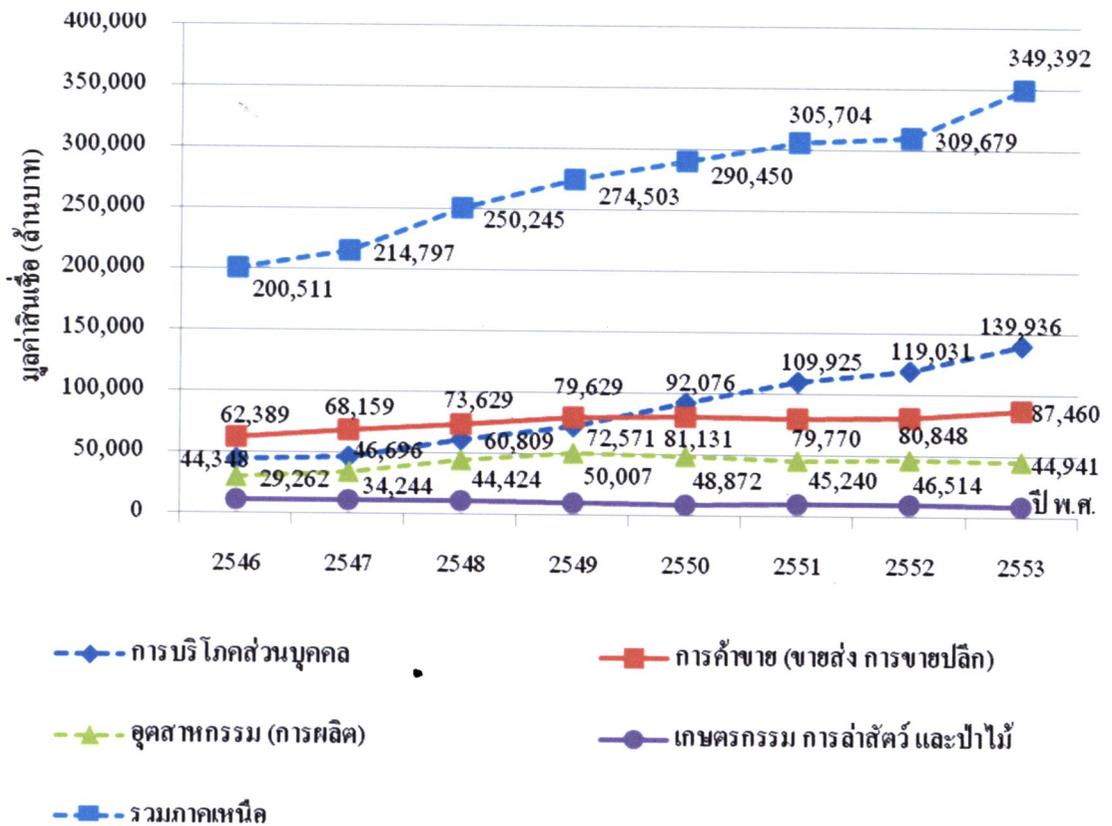

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

ภาพที่ 1.1 เงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ณ เดือนตุลาคม 2554

อย่างไรก็ตามธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือยังคงมีบทบาทในการเป็นผู้ให้บริการทางด้านสินเชื่อต่อภาคเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าในปี 2546 มีมูลค่าการให้สินเชื่อออกสู่ระบบเศรษฐกิจ 200,510 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 349,392 ล้านบาทในปี 2553 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.61 นอกจากนี้ยังพบว่า ในปี 2553 สินเชื่อที่กระจายไปสู่ระบบเศรษฐกิจในภาคเหนือส่วนใหญ่กระจายไปสู่ภาคการบริโภคมากที่สุด (ร้อยละ 40.05 ของมูลค่าสินเชื่อทั้งหมด) รองลงมา กระจายสู่ภาคค้าขายทั้งการขายส่ง ขายปลีกสินค้าอุปโภค บริโภค (ร้อยละ 25.03) ภาคอุตสาหกรรมการผลิต

(ร้อยละ 12.86) ตามลำดับ ซึ่งพบว่าในระยะเวลาเพียง 8 ปี มีการเปลี่ยนแปลงการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนืออย่างมาก โดยในปี 2546 นั้นสินเชื่อที่กระจายไปสู่ภาคการบริโภคส่วนบุคคลมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 22.12 กระจายสู่ภาคค้าขาย (ทั้งค้าปลีกและค้าส่ง) ร้อยละ 31.11 ภาคการผลิต ร้อยละ 14.59 การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการกระจายสินเชื่อไปสู่ภาคการบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นย่อมไม่ส่งผลต่อการสร้างศักยภาพด้านการผลิตของเศรษฐกิจของภาคเหนือมากนัก (ภาพที่ 2) ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ไม่ได้มุ่งเน้นด้านการบริโภค แต่กลับมุ่งเน้นในด้านของการเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตของภูมิภาคมากขึ้นตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ โดยทิศทางอุตสาหกรรมของภาคเหนือมีแนวโน้มปรับตัวสู่อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มและใช้องค์ความรู้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) และเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาในทิศทางดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือต้องสนับสนุนในด้านสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

ภาพที่ 1.2 มูลค่าสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาในรายจังหวัดของภาคเหนือพบว่าธนาคารพาณิชย์มีเงินให้สินเชื่อแก่ระบบเศรษฐกิจของภาคเหนือในเดือนพฤศจิกายน 2554 ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง 397,010 ล้านบาทนั้นกระจายไปสู่จังหวัดเชียงใหม่มากที่สุดถึง 116,714 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 29.40 ของสินเชื่อทั้งหมดของภาคเหนือ ในขณะที่จังหวัดที่มีการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์น้อยที่สุด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพียง 2,150 ล้านบาท (ร้อยละ 0.54) (ตารางที่ 1.2) และเมื่อจัดกลุ่มจังหวัดที่มีการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือออกเป็น 3 กลุ่ม ตามสัดส่วนของสินเชื่อที่ได้รับ พบว่า กลุ่มที่ 1 กลุ่มจังหวัดที่ได้รับสินเชื่อมากกว่าร้อยละ 5 ของสินเชื่อทั้งหมดมีจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ (ร้อยละ 29.40) นครสวรรค์ (ร้อยละ 12.95) พิษณุโลก (ร้อยละ 10.96) เชียงราย (ร้อยละ 8.77) และเพชรบูรณ์ (ร้อยละ 5.36) กลุ่มที่ 2 มีสัดส่วนการได้รับสินเชื่อตั้งแต่ร้อยละ 2.50 ถึงร้อยละ 5 ของสินเชื่อทั้งหมด มีจำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร (ร้อยละ 4.85) ลำปาง (ร้อยละ 4.84) พิจิตร (ร้อยละ 3.87) ตาก (ร้อยละ 3.08) ลำพูน (ร้อยละ 2.78) อุตรดิตถ์ (ร้อยละ 2.68) และสุโขทัย (ร้อยละ 2.52) และกลุ่มที่ 3 ได้รับสินเชื่อในสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 2.50 ได้แก่ แพร่ (ร้อยละ 2.43) พะเยา (ร้อยละ 2.34) น่าน อุทัยธานี และแม่ฮ่องสอน ซึ่งบทบาทการส่งเสริมการกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือนั้นจะต้องเพิ่มบทบาทไปยังกลุ่มจังหวัดกลุ่มที่ 3 เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555)

ตารางที่ 1.2 การกระจายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือจำแนกตามจังหวัด

กลุ่มจังหวัด	จังหวัด	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	สัดส่วนการให้สินเชื่อ	สัดส่วนการให้สินเชื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือ
1	เชียงใหม่	116,714	29.40	มากกว่าร้อยละ 10.0
1	นครสวรรค์	51,421	12.95	มากกว่าร้อยละ 10.0
1	พิษณุโลก	43,496	10.96	มากกว่าร้อยละ 10.0
1	เชียงราย	34,819	8.77	ร้อยละ 5.01 ถึง 10.0
1	เพชรบูรณ์	21,288	5.36	ร้อยละ 5.01 ถึง 10.0
2	กำแพงเพชร	19,273	4.85	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
2	ลำปาง	19,199	4.84	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
2	พิจิตร	15,352	3.87	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
2	ตาก	12,236	3.08	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
2	ลำพูน	11,039	2.78	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

กลุ่ม จังหวัด	จังหวัด	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	สัดส่วนการให้ สินเชื่อ	สัดส่วนการให้สินเชื่อ เปรียบเทียบกับภาคเหนือ
2	อุดรดิตถ์	10,637	2.68	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
2	สุโขทัย	10,000	2.52	ร้อยละ 2.51 ถึง 5.0
3	แพร่	9,654	2.43	น้อยกว่าร้อยละ 2.50
3	พะเยา	9,275	2.34	น้อยกว่าร้อยละ 2.50
3	น่าน	5,324	1.34	น้อยกว่าร้อยละ 2.50
3	อุทัยธานี	5,132	1.29	น้อยกว่าร้อยละ 2.50
3	แม่ฮ่องสอน	2,150	0.54	น้อยกว่าร้อยละ 2.50
	รวม	397,010	100.00	

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

จังหวัดแพร่เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ได้รับการกระจายสินเชื่อน้อยกว่าร้อยละ 2.50 ของสินเชื่อทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือ แต่มียุทธศาสตร์ที่เด่นชัดที่จะผลักดันการพัฒนาด้านการผลิตของจังหวัดทั้งการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน ตลอดจนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SME) ซึ่งพบว่าในจังหวัดแพร่มีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนมากถึง 1,419 กิจการ (ฝ่ายวิจัยธนาคาร ไทยพาณิชย์, 2554) บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการสนับสนุนสินเชื่อให้กับ SME จึงเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาระดับจังหวัดและระดับภาคด้วยเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สินเชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดแพร่ในครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนากิจการบริการด้านสินเชื่อแก่ลูกค้า รวมถึงการทราบถึงปัญหา อุปสรรคที่จะนำไปสู่การหาแนวทางปรับปรุงระบบการให้บริการสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ให้ตอบสนองกับความต้องการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในด้านแหล่งเงินทุน ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจการผลิตของพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาทางหนึ่งด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อมในการเลือกใช้บริการสินเชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของธนาคารแห่งหนึ่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการใช้บริการสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเลือกใช้บริการสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้มีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยในการเลือกใช้บริการสินเชื่อของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับธนาคารพาณิชย์
3. เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการพิจารณาเลือกใช้บริการสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและผู้สนใจทั่วไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 150 ราย ที่ใช้บริการสินเชื่อธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดแพร่ ประกอบด้วย สาขาแพร่ สาขาทุ่งโฮ้งแพร่ และสาขาบึงกุ่มแพร่

สมมติฐานในงานวิจัย คือ ปัจจัยด้านดอกเบี้ย วงเงินกู้ยืม ระยะเวลาในการชำระคืน การบริการของพนักงาน ค่าธรรมเนียม การกำหนดหลักประกัน ขั้นตอนในการดำเนินการขอกู้จนถึงอนุมัติ การกำหนดคุณสมบัติผู้กู้ ปัจจัยทางการตลาด และความพึงพอใจในการบริการ รวมถึงปัญหาการใช้บริการมีผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1.5 นิยามศัพท์

ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้และใช้ประโยชน์ของเงินในทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทาง ได้แก่ การให้กู้ยืม การซื้อขาย หรือการเก็บเงินตามตั๋วแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด และทำธุรกิจอันเกี่ยวกับประเพณีปฏิบัติของธนาคาร

สินเชื่อ้อยคุณภาพ (Non Performing Loans: NPL) หมายถึง สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัยจะสูญ และสูญ ตามหลักเกณฑ์จัดชั้นหนี้ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และชั้นที่ต่ำลงมา

ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ หมายความว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีสินทรัพย์รวมมากที่สุด 4 อันดับแรก ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด(มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน)

อัตราดอกเบี้ยลูกค้ายใหญ่ขั้นต่ำแบบมีระยะเวลา (Minimum Loan Rate: MLR) หมายความว่า อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่ธนาคารพาณิชย์คิดกับลูกค้ายใหญ่

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-sized Enterprises: SMEs) ความหมายรวมถึง กิจการการผลิต (Manufacturing) กิจการค้าส่งและค้าปลีก (Wholesale and Retail) และกิจการบริการ (Service) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะรวมถึงบุคคลผู้ซึ่งใช้บริการสินเชื่อของธนาคารและมีการประกอบกิจการตามเงื่อนไขของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของจังหวัดแพร่

วิสาหกิจ หมายความว่า กิจการการผลิต กิจการให้บริการ กิจการค้าส่งและกิจการค้าปลีก ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด ทั้งนี้ กิจการดังกล่าวให้หมายความรวมถึงกิจการรับจ้างทำของด้วย

วิสาหกิจขนาดย่อม ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2545 ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(ก) กิจการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 50 ล้านบาท

(ข) กิจการให้บริการ ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 50 ล้านบาท

(ค) กิจการค้าส่ง ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 25 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 50 ล้านบาท

(ง) กิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกิน 30 ล้านบาท

วิสาหกิจขนาดกลาง ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2545 ได้แก่ กิจการที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(ก) กิจการผลิตสินค้า ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวรสุทธิเกินกว่า 50 ล้านบาท ไม่เกิน 200 ล้านบาท

(ข) กิจการให้บริการ ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวรสุทธิเกินกว่า 50 ล้านบาท ไม่เกิน 200 ล้านบาท

(ค) กิจการค้าส่ง ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 25 คน แต่ไม่เกิน 50 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวรสุทธิเกินกว่า 50 ล้านบาท ไม่เกิน 200 ล้านบาท

(ง) กิจการค้าปลีก ที่มีจำนวนการจ้างงานเกินกว่า 15 คน แต่ไม่เกิน 30 คน หรือมีมูลค่าทรัพย์สินถาวรสุทธิเกินกว่า 30 ล้านบาท ไม่เกิน 60 ล้านบาท